

BIZALOM

*Havonta kétszer megjelenő szemle,
a világ folyásáról és az ember alkotásairól.*

4. szám.

XV. évfolyam.

1944. február 15.

Kard és Ige.

(Folytatás.)

Az atlantiszi kor elmúlását, az égig érő fák kidöglését, az égitestek előbukkanását Vejnemöjnen is átéli s a szivárvány megpillantását is. Ő is megrendül az új csodától, ő is meghallja a szivárványból kicsengő hangot s ő is szeretne szövetségbe lépni az égi hang küldőjével. De ez igen nehéz feltételt szab eléje: rokkájának apró forgácsából készítsen csónakot neki. Vejnemöjnen nagy bizakodással belefog. Vasbaltát vesz elő: itt az ideje, hogy ne csak az ígét használja, de megtanuljon bánni a szilárd anyaggal is. Tudja, ha sikerül neki a feltételt teljesíteni, a csónakot megépíteni, akkor ő levetkőzi régi atlantiszi voltát s két vonatkozásban is új emberré válik: megtanul az anyaghoz érteni s feleséget is kap, akit eddig hiába keresett.

Egyik sem sikerül Vejnemöjnennek. A csónakkészítés közben a vassal elvágja térdét s abba kell hagynia munkáját. A Jány, akit szeret, máshoz megy. A szivárvánnyal nem köthet szövetséget.

Vejnemöjnen tehát nem lépi át olyan szerencsésen az újkor határát mint Nőé. Ő az új korszakban is atlantiszi ember marad, anyaghoz nem értő, ígére támaszkodó, női pár nélkül való. Bármennyire is szeretne mássá lenni s egészen új életet élni: nem sikerül neki. Ellenpólusa Lemminkejnen, akinek sikerül teljes erővel belevetni magát az újfajta életkörülmények közé. Nem hiába nevezi őt a Kalevala szerelemfinek, igazi szerelemmel merül bele az anyagi létbe, minden tekintetben. Ő bezzeg tud bánni a vassal. Minden percben kardot ránt, s életét is kockára teszi azért, hogy lakzin jól ehessen és ihasson.

Kettejük között áll Ilmarinen, aki jellemében tiszta marad, mint Vejnemöjnen, de mint a világ kovácsa, minden anyaggal megtanul bánni s nemcsak szóval, de kovácsszerszámaival, vaseszközével is tud alkotni.

A Kalevala mint kütfő, három főhősében bemutatja, hogy az emberiség milyen különböző módokon helyezkedett bele a történelmi korba s ezzel együtt előrevetíti három hősnéek későbbi sorsát is.

VI.

Test, lélek, szellem.

A Kalevala sorra kiterjeszkedik az emberiség legégetőbb kérdéseire, így a halál utáni élet és a „túlvilág” kérdéseire is. Az u. n. „túlvilág”-ról csak keveset mond el abból a szempontból, hogy ott a halottakkal mi történik, hanem túlnyomóan azt írja le, hogy az élőknek milyen élményeik vannak akkor, amikor a „túlvilág”-ba behatolnak. Ezekben az élményekben a halottak keveset szerepelnek: s ez igen nagy különbség a Kalevala és a többi túlvilági utat leíró eposz megmonda között.

Dante, Aeneasz, Odyszeusz, Orfeusz, Heraklesz, mind főleg azt tapasztalják meg túlvilági útjaikon, hogy mi a sorsa a halottaknak, hogy mit mondanak a halottak; a Kalevala azt mondja el, hogy mit cselekszik s mit ér meg az élő, amikor a „túlvilág” határát átlépi. Lemminkejnen anyjának útját és Vipunen Antero felkeresését nem számítva — ezek egész külön élménynek számítanak, — Ilmarinennek egy, Vejnemöjnennek két, Lemminkejnennek egy túlvilági útját írja le a Kalevala.*

* A „túlvilágot” a Kalevalában Manalának és Tuonelának nevezik.

Három út ezek közül azért megy végbe, mert a szeretet ereje arra készíti három hőünket, hogy túlvilági cselekvéseket és próbatételeket is magukra vállaljanak. Orfeusz, Dante, stb. túlvilági útjaiban szintén nagy szerepe van a szeretet erejének, azonban őket halott iránti szeretet tölti el: a Kalevala hőseit élő lény iránti szerelem ösztökéli. Vejnemőjennek második túlvilági útja — ez a legsajátosabban kalevalai utazás — szintén az élet érdekében történik.

Mindabból, amit a Kalevala a túlvilággal kapcsolatosan elmond, az szűrődik le, hogy a túlvilági élmények szerves alkotó részei, tartozékai az élő ember pályafutásának. Vagyis a túlvilág nincs elkülönítve az ember földi életétől, nincs másutt, hanem csak egy világ van, amely különböző rétegből, birodalmakból tevődik össze. Az ember, amíg él, túlnyomóan a világnak avval a birodalmával foglalkozik, s tudatát arra irányítja, amit földi életnek, anyagi létnek nevezünk, de megvan a lehetősége annak is, hogy figyelmét ettől elfordítsa a tisztán lelkiek felé. Amikor már halott, tehát testét már elvesztette, ekkor az anyagi lét, saját szempontjából, nem jelent már neki semmit, s kizárólag az anyagtól független lelki és szellemi élmények között élhet.

A Kalevala hőseinek túlvilági útjait a Kalevala szellemében, de modern terminológiával így jellemezhetnénk: amikor a hős a Kalevalában a túlvilágot éli át, akkor figyelmét, tudatát elfordítja az érzékelhető anyagi világtól és teljesen a lelkiek, szellemiek átélésére irányítja. Mit jelentenek azonban ezek a szavak, hogy lélek és szellem?

A budapesti egyetem bölcsészeti tanszékének professzora, báró Brandenstein Béla kifejti, hogy az ember testből, lélekből és szellemből áll. Ugyanennek a felfogásnak híve dr Reök Iván is, a vallásbölcselő orvos és biológus, aki számtalan előadásban tárja a budapesti közönség elé nézeteit. Ezt a tant, hogy az ember testből, lélekből és szellemből áll, tehát felépítése hármas tagolású, az új goethianizmus újította meg modern formában és Rudolf Steiner alapozta meg. Goethéből kiindulva teljes precizitással. „A világ és ember szellemi megismerésének alapelemei” című könyvében ezt írja: (Genius kiadás)

„Virágok réten megyek keresztül. A virágok szírelt szemem tudatomba juttatja és adotttényként fogadtatja el velem.

Örülök a színek pompájának. Ezzel az adott tény saját ügyemmé válik. Érzéseim összekötik saját lételemet a virágokéval.

Egy év múlva ismét ugyanazon a réten járok, de ott már más virágok vannak. Új örömet szereznek nekem. Mult évi örööm emlékként ébred fel bennem. Az a tárgy, ami egy évvel ezelőtt örömet szerzett, elpusztult már. Ám ezek a virágok ugyanabból a fajtából valók, mint a tavalyiak. Ugyanazon törvény szerint fejlődtek. Ha a fajtát és annak törvényeit egyszer megismertem, akkor ezeket a tavalyi virágokban épügy fellelem, mint az ideiekben. És talán így tűnődöm: A tavalyi virágok elhervadtak. Látásukon érzett örööm már csak emlékemben él, csupán az én lételemhez van

kapcsolva. Az a törvényszerűség azonban, melyet a tavalyi és az idei virágokban egyaránt megismertem, mindaddig megmarad, amíg ilyenfajta virágok egyáltalán nőnek, mert — ha megismersem tárgyává lett is — nem függ olymódon léteemtől mint pl az örööm.

Igy kapcsolódik az ember folyton-folyvást háromféleképpen a világhoz. Ebből a tényből következik, hogy az ember lényének háromféle megnyilatkozása van: test, lélek és szellem. Egyelőre e három szóval csak e három megnyilatkozást jelöljük, semmi mást.

A test alatt azt értjük, amivel az ember a körülötte levő világ létét észreveszi, mint fenti példában a rét virágait. A lélek szóval az embernek azt a képességét jelöljük meg, amellyel a világ dolgait saját létéhez kapcsolja és amivel testét vagy nemtetszést, gyönyört és gyötrelmet, fájdalmat és örömet érez. A szellem elnevezéssel azt jelöljük meg, ami akkor nyilatkozik meg az emberben, amikor a világnak tőle független, belső törvényeit szemléli és vizsgálja.

Ebben az értelemben az ember testből, lélekből és szellemből áll. Testünk múlt kapcsolatot teremt köztünk és a világ között. Lelkünkben megőrizzük a világ benyomásait, szellemünkön át nyilatkozik meg, amit a dolgok világában rejtenek.

Ebből a gondolatmenetből természetesen folyik, hogy „túlvilág” alatt nem érthetünk mást csak azt, amit itt Steiner a lélek és szellem birodalmának nevez; túlvilági utak alatt pedig behatolást a lélek és szellem tényeibe. Természetes, közönséges tudatállapotunkkal a testi létbe vagyunk beleágyazva s ezzel a tudatállapottal csak közvetve, logikai következtetés útján tudhatunk meg valamit a lelki és szellemi folyamatokról, nem pedig egyenesen. Például látunk valakit elpirulni, testi érzékszerveink hozzák nekünk hírül, hogy az illető arcába vér tólt. Ezáltal azonban még nem tudjuk, hogy az illető lelkében mi ment végbe. Erre csak egyéb körülményekből — előzményekből, mellékjelenségekből — következtetünk, régebbi tapasztalatok alapján. Talán megharagudott! Talán elszégyelte magát! Talán öröm vagy bánat érte! Ha azonban van biztos, határozott beleérző képességünk, akkor következtetés nélkül, elementáris erővel éljük át azt, ami a pirulás alatt emberláránk lelkében végbemegy. Ilyenkor „túlvilági utat teszünk,” félretöljük a közönségesen használt megismerő eszközeinket: az érzéki észlelést s az ahhoz fűződő következtetést és tisztán lelki eszközökkel, tisztán lelki úton közelítjük meg a lelki történéseket. Ugyanígy kell cselekednünk, ha abba akarunk behatolni, amit a halottak élnek át. Ekkor is félre kell tennünk fizikai tapasztalatainkat a rájuk alapuló következtetési módszerrel együtt; s a közvetlen lelki átélés útjára kell lépünk. Ugyanígy a szellem területén is, ha behatolunk mulandó anyagi jelenségek mögé, s felismerjük az állandó természeti törvényt, ami őket előidézi, ha feltárul előttünk egy erkölcsi törvény vagy sorsösszefüggés: akkor átléptük az érzékelhető világ határát; túlvilági utat tettünk meg.

Ezek szerint a „túlvilági“ élmények két csoportra oszlanak: lelkiekre és szellemiekre. A lelki élményeket a különböző szent könyvekben és nagy irodalmi alkotásokban a kamaloka, purgatórium, alvilág birodalmi írják le, a szellemieket pedig a mennyország, a devachian, az ideák világa, az elzium. A lelki élmények ábrázolására főleg színes képeket, állati alakokat, de a hideg és meleg hatását is használják fel. A szellemi átélést pedig zene, szó, sugárzás, harmónia-áramlás leírásaival jellemzik. A lélek és szellemvilágnak épügy megvan a maga konstrukciója, mint ahogy a test birodalma — a természet — is ásvány, növény és állatvilágra oszlik. A lélek világának konstrukcióját a lélek hármass funkciója: érzés, gondolkodás, akarás s ezeknek összefonódása alapozza meg, — a szellem világa azonban, tartalmánál fogva tagolódik. Első birodalma tartalmazza azokat az állandó törvényeket, amelyeken az ásványvilág tulajdonságai, folyamatai és jelenségei felépülnek. Plátói kifejezéssel élve — s ezt Steiner is használja — az ásványvilág szellemi ősképeit. A második és harmadik birodalom a növényi és állati világnak azokat a törvényeit öleli fel, melyek szerint a növények és állatok élete, továbbá az állatok ösztönvilága igazodik, tehát a növények és állatok — az élet és érzés — szellemi ősképeit. A szellemvilág negyedik birodalma azt a rendet foglalja magában, ami az ásványi, növényi és állati világ együttélését, egymáshoz való kapcsolódását törvényszerűen meghatározza s egyúttal azokat a lehetőségeket, amelyek nem a természet folyamatai által, hanem csupán az ember találmányaiban tudnak megvalósulni. A szellemvilág negyedik birodalmában tehát a természet rendjének s az ember alkotásainak szellemi ősképei találhatók meg.

Azonban a természetnek és az embernek élete, sorsa, nemcsak ma működő törvények hatása alatt áll, hanem múlt és jövő közé is bele van ékelve. A múltat, jelent és jövőt pedig rajtuk végighúzódo szálak fűzik egybe és irányítják: az u. n. világtervek és világszándékok. Ezeknek felismerése jóval nehezebb mint pl az ásványok állandó törvényeinek (szellemi ősképeinek) megtalálása. Jóval magasabbra kell hatolni a szellem birodalmában, ha három felső régióját akarjuk áttekinteni: a világmindenség alapterveit és azokat a szándékokat, amelyek szerint az erkölcsi és sorstörvények igazodnak.

A különbséget a szellemvilág alsó négy és felső három birodalma között a következő példa mutatja. Ma már mindenki meg van győződve arról, hogy az ásványok kristályosodását, a gázok folyamatait, a növények növekedését, az állati fajok fejlődését, de az élet és lélek világát is olyan állandó törvények szabályozzák, amelyek előbb-utóbb megtalálhatók és felfedhetők, — de hányan vannak meggyőződve arról, hogy hasonló módon erkölcsi és sorstörvények is működnek, sőt még exaktul meg is ismerhetők és megfogalmazhatók? Vajmi kevesen! Pedig az emberiség haladásának szempontjából nagyon fontos lenne, hogy a szellemi világ e felsőbb birodalmait is minél többen megismerjék.

Mózes volt egyike azoknak a nagyoknak, akik ide is fölhatoltak. Ő a sorstörvényt olyan exaktul megfogalmazta, mint később a matematikusok a matematikai törvényeket. „Fogat fogért, szemet szemért stb.“ nem Mózes alkotta jogi vagy erkölcsi törvény, amely az emberek egymás iránti magatartását írja elő, hanem a világ alkonstrukciójában bennfoglalt sorstörvény, ami szerint az emberi cselekvések következményei, az ok és okozati összefüggések láncolatában szükségképpen kialakulnak.* Ezt a törvényt tehát nem Mózes találta ki az ember tetteinek megbüntetésére, hanem kiolvasta a világrendből s megmutatta vele az embereknek, hogy cselekedeteik milyen sorszerű következményeket vonnak maga után.

VII.

Lélekvilág, szellemvilág.

A Kalevala „túlvilági“ útjai leírnak szellemvilágbeli és lélekvilágbeli élményeket. Ilmarinen és Lemminkejnen a lélek világát járják, Vejnemöjnen azonban behatol a szellemi régiókba is. Ilmarinen célja, hogy legyőzze Tuonela szörnyű állatait, vagyis leküzdje a lélek zabolátlán, vad, gonosz indulatait, amelyeket állatok alakjával személyesített meg az ó- és középkori irodalom. Gondoljunk Heraklesre, miféle szörnyetegek erejével kellett neki is megküzdenie s a Cerberust is megfékeznie! S Dante három állatára, amelyek elállják útját, amikor az erény dombján felfelé akarna megindulni. Ilmarinen szintén csak akkor nyerheti el vágyai célját, ha három állatszörnyeteget az alvilágban legyőz. Ez sikerül is neki. Lemminkejnen azonban rosszul jár manalai útjával, ő nemhogy megfékezne szörnyeit, — megöli és elpusztítja azt, ami a lélekben finom, nemes, érzékeny, költői és fehér: lenyilazza Manala hatyúját.

Az az ember aki „túlvilági utakat tesz“, — vagyis tudatát és figyelmét elfordítja az anyagi világtól s teljes erővel a lelkiekre és szellemiekre irányítja, — azzal a nagy veszéllyel kerül szembe, hogy eszméletét elveszíti, vagyis tudata megszűnik. Ez azért van így, mert az ember tudata érzékeinek és agyának működésére épül fel. Ha az érzékszervek munkája megszűnik, akkor tudatunk kialszik. Ez történik az elalváskor. Testünket pihenő helyzetbe hozzuk, mozgását megszüntetjük. Szemünket behűnyjük, hogy ne lássunk, fülünket érzéktelenné tesszük, hogy ne halljunk. Mikor azonban mindez véghez vittük, nem birunk eszméletnél maradni, tudatunk elsötétedik, álom borul reánk. Ennek a folyamatnak a fordítottját is ismerjük. Mélyen alszunk, teljes tudatnélküliség állapotában vagyunk. Erős testi hatás vagy érzékszervi inger ér — meglök bennünket valaki, fülünkbe kiált erősen — s tudatunk gyorsan visszatér, megint magunkra eszmélünk. A különböző szellemi és ezotérikus iskolázások egyik célja, hogy rátennőzza az embert arra, hogy képes legyen éber tudatnál maradni.

* Azt, amit Mózesről és a sorstörvényről írtam, Rudolf Steinernek a bibliáról írt könyveiből merítettem.

olyankor is, amikor az érzékszervek működését egészen kikapcsolja és minden erejével a lelkiek és szellemiek felé fordul. Mióta az emberiség fennáll, mindig voltak nagy bölcssek, szentek, beavatottak, akiknek ez teljesen sikerült s akik így bizonyosságot tehetek arról, hogy az emberi tudat nincs szükségképpen testhez kötve, sőt a test elpusztulása után is fennmaradhat. Ezek a nagyok lelki tudatos elmerüléseik pillanatában a halottak lelkeit és élményeit is át tudták érezni. Ezáltal tudott meg az emberiség sok mindent halottai sorsáról.

Ilmarinennek sikerült ez is. Nem veszette el eszméletét, amikor lénye minden erejével leszállt a lélek örvényeibe, — Tuonela vizeihez — hanem teljesen megőrizte tudatát. Ellenkezőleg Lemminkeinen. Ő elveszítette egészen. Nem csak annyira, amennyire az álomnélküli alvásban szokás, hanem még sokkal inkább. Ő annyira veszítette el tudatát, amennyire az a halott vesztí el testét, akinek tetemét számtalan parányi darabra szabdalták s e parányokat is a végtelen világóceánba oszlatják szét. Vejnemöjnen most is a kettő között áll. Ő küzd a túlvilágon tudata fennmaradásáért, azonban mégis mélységes álomba zuhan, amelyből csak a legnagyobb erőlködéssel tudja felköltetni önmagát. Az újabb tudat-elvesztés elől — az elől, hogy végkép ott maradjon Tuonelában — úgy menekül, hogy különböző állatok alakját ölti fel s így suhan ki a rá leskelődő tuonelaiak hálójából, akik örökre szeretnék őt elaltatni.

Ezt a motívumot, hogy az ember különböző állatok alakját ölti fel, a népmesékből jól ismerjük, de megtaláljuk az ókor egyik legfontosabb tanító könyvében is, az ó-egyiptomi halottak könyvében, amely állítja, hogy az ember lelke a halál után különböző állatok alakját veszi magára. Ezt az állítást gyakran félreértették s azt gondolták, hogy a metempsichózisnak arra a formájára vonatkozik amely szerint az emberi lélek a földön állatként is újra megtestesülhet. Szó sincs róla. A léleknek állati alakokba való öltözése csupán lelki átalakulást, a lelki állapotok változását jelképezi. Vejnemöjnennek is lelki átalakulások különböző stációin kellett keresztülmennie ahhoz, hogy az eszmélet elvesztés veszélyeit véglegesen legyőzze Tuonelában. Hogy ez neki végképpen sikerült, azt második tuonelai útja bizonyítja, amikor ilyen veszély már nem környezi őt s amikor célját teljesen el is éri. Az első alkalommal sem jött egészen sikertelenül, üres kézzel vissza, mert ha azt nem is tudta megszerezni, amiért ment, megtalálta és megtanulta ott az emberi sors törvényét s kihirdette embertársainak, hogy mindenki úgy lakol, ahogyan vétkezik.

Az a cél, ami miatt Vejnemöjnen leszáll az alvilágba, legsajátosabban jellemzi a Kalevalát. Bár elmondottuk már, de a pontosság kedvéért ismétljük el. Vejnemöjnen hajót ácsol. Munkájában igék segítik őt, de egy szükséges ige nem jut eszébe s bárkáját nem képes befejezni. A hiányzó igét próbálja Tuonelában megkeresni. Tehát nem lelki okokból lépi át a földi lét határát, mint Ilmarinen és Lemminkeinen, nem lelki feladatokat

kell végeznie a lélek birodalmában, — hanem szellemi kutatást a szellemvilág „negyedik régiójában.“* Tuonela azonban, bár százsámra őrzi a legbölcsebb és leghatalmasabb igéket, visszautasítja és így fenyegeti meg őt:

„Nem adogat Tuoni szókat,
Nem oszt igéket Manala
És te nem fogsz innen soha,
Mig világ világul léssen,
Hajlékidba vándorolni,
Földjeidre vánszorogni.“

Amint láttuk, Vejnemöjnen csakugyan nehezen tud kimenekülni Tuonela veszélyei közül.

Második túlvilági útja akárcsak a Dantée. Odysseusé vagy Aeneasé, azért következik be, hogy útját tovább tudja folytatni. Észak-földről hazafelé tart szánkóján. De egyszerre csak megáll a szánkó. Nagyon nagy baja támadt, amelyen sehogy sem lehet segíteni. Vejnemöjnen nem tudja útját folytatni, nem tud hazatalálni. Más megoldás nincs, csak az, ha ismét behatol a túlvilágba, onnét hoz egy árat magának s azzal hozza rendbe szánkóját. Odysseus és Aeneas vándorlásaiban is beáll az a pillanat, amikortól fogva csak úgy tudják útjukat tovább folytatni, ha leszállnak az alvilágba s annak bölcsességéből kapnak irányítást a továbbiakhoz. Dante is mikor eltéved az „élet útjának felén“, 35 esztendőskorában, nagypéntek reggelén, és „sötét erdőbe“ jutva az „igaz utat“ nem leli többé, csakis azzal a feltétellel találhat ismét rá a helyes útra s azon keresztül haza, ha előbb bejárja a lélek és szellem birodalmait.

A gyermeket és ifjút egészséges, hatalmas, biztos ösztönök sugalmazzák és viszik előre életútján. Az életerő mozog benne, a lelki rugékonyság pedig megadja a szükséges támpontokat. Mindez azonban a 28-ik éven túl apadni kezd. Az ösztönök bizonytalanokká válnak, az ötletek és sugalmak kimaradnak, a vitalitás nagy dinamikája megcsillapszik s a lélek friss reakciói nem funkcionálnak. Ha ilyenkor nem segít az ember magán valahogy, ha nem tesz szert új erőforrásra, élete második felében igen hamar „vén csacsivá“ válik, szenilissé, dekadenssé s életre szóló mulasztásokat meg hibákat követ el.

De az ösztönös erőket elapadásukban szellemi erővel lehet pótolni s ha az embernek élete közepén van ereje arra, hogy behatoljon a lélek és szellem birodalmaiba, akkor hanyatlása megáll, egész lénye megújul s életének második fele érett alkotó korszakká alakul: visszatál az elvesztett igaz útra, mint Dante, — megkapja azt a szerszámot, amivel szánkóját helyreállítja s utazását folytathatja, mint Vejnemöjnen.

Semmivel sem jellemezhetjük jobban a Kalevalát, mint azzal, ha egymásmellé állítjuk Vejnemöjnen és Dante útvesztését és túlvilágra való indulását. Dante komor, de szívbe markoló pátosza mellett Vejnemöjnen története olyan, mint egy egyszerű magyar népdalocska és mégis őseredetű, semmi máséhoz nem hasonlítható, külön világ.

* Lásd 27. oldalt.

Komoly öreg Vejnemöjnen
 Nóták nagyja mindétiglen,
 Ott felszökik szánkójába,
 Indul onnan otthonába.
 Ó-dalait dudorássza, fujdogálja,
 Fúj egy verset, mond egy másat,
 Harmadikat ráadásnak.
 Ím a talp egy köre zökkent,
 Szánborda fatőre szökkent,
 Dalosnak szánja szétment,
 Táltosnak talpa tönkre,
 Szán bordái ketté váltak,
 Deszkái szanaszét szálltak.
 Szólt az öreg Vejnemöjnen,
 Maga mondja, fölfeleli:
 „Van-e itt a zsenge népben,
 Növekedő nemzedékben,
 Vagy ebben a vén seregben,
 A fogyatkozó öregben,
 Aki Tuonihoz eredne,
 Manai majorba menne,
 Kérne Tuonitól kis árat,
 Mana magzatitól fúrót,
 Szánom újra építenem,
 Kosaramat készítenem.“
 Mind az ifjak válaszolnak,
 Mind pedig az aggok szólnak:
 „Nincs ebben a zsenge népben,
 Sem az aggok seregében,
 Nincs e nagy nemesi hadban,
 Vitézkedő férfi olyan,
 Hogy a Tuonihoz lemenjen,
 Manai majorba menjen,
 Kérni Tuonitól kis árat,
 Manai majorból fúrót,
 Szánad újra építened,
 Kosaradat készítened.“
 Ott az öreg Vejnemöjnen
 Nagy nótafa mindétiglen,
 Tuonelába utaz újfent,
 Manai majorba elment,
 Hoz is Tuonelából árat,
 Manai majorból fúrót.

Dante így írja le eltévedését:

Az emberélet útjának felén
 egy nagy, sötétlő erdőbe jutottam,
 mivel az igaz utat nem lelém.
 Ó szörnyű elbeszélni, mi van ottan,
 s milyen e sűrű, kúsza, vad vadon:
 már rá gondolva reszketek legottan.

Ekkor találkozik Virgillel, ki így szól neki:
 „Tenéked más úton kell ma járni“
 — felelt midőn meglátta, hogy sírok —
 „ha nem akarsz e vad helyen megállni.“
 ... De úgy hiszem, hogy majd javadra váland,
 ha most követsz és az én vezetésem,
 utat neked az örök helyre tárand.“

* * *

Dante túlvilági útján sokszor történik utalás
 az ő legnagyobb elődjére, a legnagyobb túlvilági
 utasra. Egyszerűen Szent Edénynek nevezik őt s

másféle néven nem igen emlegetik a nagy költemény-
 ben. Pál apostolt értik alatta, aki a lélek és szellem
 minden birodalmát bejárta s ottani tapasztalatait
 belső tanítványának, Dionyzios Areopagitának, az
 athéni magas bírónak mondotta el bizalmasan s
 rajta keresztül szálltak ezek tovább évszázado-
 kon keresztül egészen Dantéig, sőt máig. Dionyzios-
 nak az égi hierarchiáról szóló könyve, a mi Szent
 Istvánunknak fiához intézett intelmei, megszámlál-
 hatatlan gótikus művészeti emlék — angyalkaros
 portál — Aquinói Tamás angelológiája és kötetek-
 ben fel nem sorolható sok egyéb emberi nagy érték,
 mind-mind abból a tudásból származik, amivel a
 Szent Edény a „túlvilágon“ megtelt s amit elhozott
 az egész emberiségnek.

A Kalevala szerény runóin nem látszik Pál
 apostol hatása, de belső tartalmuk mégis harmó-
 niában cseng össze a Szent Edény tanításaival.
 Mintha a Kalevala szerzői is egykor ugyanonniét
 merítettek volna, ahol a Szent Edény telítődött meg.

VIII.

Újjászületés.

Lönnrot Illés a Kalevala 15-ik énekébe fog-
 lalta bele a Lemminkejnen anyjáról szóló runót,
 melynek tartalma — a Kalevala-tudomány meg-
 állapítása szerint — több változatban is élt a finn
 nép énekeseinek ajkán. Ez az ének mindenekelőtt
 azt mondja el, hogy Lemminkejnen sem kerülhette
 ki sorsát, ő is „addig járt a kútra, amig beleesett.“
 Sok kalandja végül is rosszul végződött, mert mikor
 a halottak országában, Tuonelában, a szent hattyút
 el akarta ejteni, Tuoni fia őt ölte meg. Tetemét
 nyolcfelé vagdalta és belevetette az alvilági világ-
 tengerbe. Ezalatt Lemminkejnen édesanyja hiába
 várta haza fiát, csak nem jött. Végre otthonhagyott
 fésűje vérzéséről olvasta le, hogy fia nagy hajban van.
 Elindult, megtalálni őt bárhol is legyen. De hiába
 kutatta, hiába kereste közel és távol, erdőben, mező-
 ben, vizen és szárazon: sehol sem találta. Az
 égitestekhez fordult tanácsért, végül is a naptól
 megtudta, hogy fia halott. Nyomban elment utána
 a halottak országába, Ilmarinen kovácstól magával
 vive egy óriási nagy rézgereblyét, evvel gereblyézte
 össze a tengerből fia tetemének számtalan szét-
 mállott parányját. Ezeket nagy gonddal összerakos-
 gatta, összeillesztette a régi egésszé. A test itt
 feküdt már előtte, de még nem élt. A „menny
 madarához,“ a kis méhecskéhez fordult segítségül.
 Ez a kilencedik égből hozott neki Isten éltető balzsam-
 mából, amellyel bekente fiát s íme, ez megeleve-
 nedett, a lélek visszazárlt belé, feltámadott halottai-
 ból s még egy kicsit szebb és épebb és délcegebb
 volt, mint azelőtt..

Ez a runó az újjászületés és feltámadás misz-
 tériumát öleli körül s természetes, hogy sok fej-
 tőrésre, számtalan magyarázatra adott alkalmat.
 Igen figyelemreméltó J. Krohn és Rudolf Meyer
 felfogása, de egymással ellentétes is.

Nekem személyesen az az érzésem van, hogy
 a Kalevalának ezt a kietelkedő, nagyon jelentő-
 ségteljes runóját akkor tudjuk leginkább átélni, ha

minél nagyobb figyelemmel sokszor elolvassuk, s csak ha már eleven, személyes kapcsolatba kerülünk vele, akkor tanulmányozzuk a róla szóló magyarázatokat. Éppen ezért, nem térek rá most ennek az éneknek a „magyarázatára“, hanem csak — amennyire ezt szűk kereteim megengedik — nagyon hűségesen igyekszem a feltámadás és újjászületés problémáját szemügyre venni. Az utóbbinak alapvető kérdéseit János evangéliumában Nikodemus és Krisztus „éjjeli“ beszélgetése foglalja magában. Mostani célunkat túlhaladná, ha ennek a beszélgetésnek egész lefolyását akarnánk tárgyalni, csak azt vesszük ki belőle, ami tárgyunkhoz tartozik, de erre vonatkozólag ajánlom mindenkinek, hogy olvassa el Rudolf Steinernek János evangéliumáról szóló gazdag művét, (Genius kiadás, Budapest) amelynek néhány kiinduló pontjára én csak utalni tudok.

Nikodémus „jön el“ Krisztushoz, ő kezdi el a beszélgetést, éspedig azzal hogy ő és társai felismerték Krisztust. Tudják, hogy Isten van vele. Krisztus a maga válaszát látszólag nem fűzi Nikodemus szavaihoz, hanem meglepetésszerűen ezt mondja:

„Bizony, bizony mondom néked: ha valaki nem születik víztől és lélektől, nem mehet be az Isten országába.“

Nikodemus feleletéből kihallatszik megütöközése:

„Mimódon születhetik az ember, ha vén? Vajjon bemehet-e az ő anyjának méhében másodszor és születhetik-e?“

Nyilván azt hiszi Nikodemus, hogy Krisztus a reinkarnációról beszél. Az újjászületésnek arról a formájáról, ami abban áll, hogy a halál bekövetkezéssel az ember lelke nem marad örökre tetlen állapotban, hanem ismét megtestesül, gyermekként újra megszületik.

Krisztus azonban ismét nem úgy folytatja a beszélgetést, ahogy Nikodemus fogalmazta meg, hanem ezt válaszolja:

„Bizony, bizony mondom néked, ha valaki nem születik víztől és lélektől, nem mehet be Isten országába.“

Ami testtől született, test az; és ami lélektől született, lélek az.

Ne csodáld, hogy azt mondom néked: Szükség nektek újonnan születetnek.“

Ebben a beszélgetésben tehát az újjászületésnek két módjáról van szó: az egyik a lélek újratemesülése (reinkarnálódása) újbóli születés által, — a másik a lélek megújulása lélek által. Az első csak szülőanyánk által lehetséges, a második csak a Szentlélek által. A reinkarnációban a lélek átéli a halált, de nem pusztul el bele, — csak teste porlad el — hanem megvárja, amíg új emberi testet ölt. A Szentlélek általi újjászületésben a test a régi marad s a lélek alakul át. A reinkarnációra példa a bibliában Illés alakja. — aki Keresztelő Jánosként születik meg újra, a Szentlélek általi újjászületésre pedig: az apostolok élménye az első pünkösd alkalmával.

A lelki újjászületés abban a nagyszabású értelemben, ahogy Krisztus beszél róla, az ember fejlődésének elengedhetetlen feltétele. Ezt fejezi ki Goethe szava:

„Und so lang du das nicht hast,
Dieses Stirb' und Werde,
Bist du nur ein trüber Gast
Auf der dunklen Erde.“

Ez azt is jelenti, hogy aki a lelki újjászületést átéli, annak a lelki halált is át kell megelőzőleg élnie. Csak olyan ember remélheti tehát a lelki újjászületést, akinek bátorsága van előzőleg lelkileg meghalni: hibáit kiirtani, használhatatlanná lett régi lelkitartalmakat levetkőzni, mankókat, melyekhez mindenekfelett ragaszkodik, eldobni.

A lelki meghalás és lelki újjászületés különböző méretű lehet. A mi hétköznapi életünkben is megtörténik, hogy így kiáltunk fel: „Egészen kicserélődtem lelkileg!“ „Belsőleg egész más emberré lettem!“ A kérdés csak az, hogy ez a lelki kicserélődés lelkemnek mekkora területét foglalja magába és milyen mélységbe ér el?

Annak a lelki újjászületésnek, amiről itt Krisztus beszél, a gyakorlati életben van három feltűnő ismertető jele. Az ember erkölcsi lényé megrögzött, megnemesedik, megerősödik. Tudata hatalmassá tágu ki, nagy megismerésekkel és bölcsességekkel telítődik. Testének teherbíró képessége pedig, a lélek segítségével, feltűnően fokozódik.

Az emberiség vezetői minden időkben tudták, hogy az emberiség csak akkor élhet át fejlődést, ha körében mindenkor vannak olyanok, akik a léleknek a Szentlélek általi újjászületését átlik s így eljutnak arra a magas fokra, aminek csak három jellegzetes vonását említettem meg. Egyúttal azonban azt is tudták, hogy erre a magas fokra sem az ösztönös tehetségek ereje által, sem pedig a közönséges tanulás és iskolázás által eljutni nem lehet, hanem csakis mélyreható, erőteljes önnevelés és önformálás által. Ezt a magasabb iskolázást nem a nyilvános akadémiákban és liceumokban, hanem a szűkkörű misztérium-iskolákban tanították, hová csak olyan tanítványokat vettek be, akik oda-valóságukról már előzőleg nehéz próbákkal tettek tanúságot.*

A misztériumi iskolázásnak végcélja a beavatás volt. A misztériumi növendék arra törekedett, hogy szorgos tanulás és erőteljes erkölcsi gyakorlatok lassú, nehéz útján beavassák őt annak a magas bölcsességnek a titkaiba, amelyik megvilágítja az emberi élet és a mindenség rejtett összefüggéseit is, nem csak nyílt jelenségeit. Amikor ez megtörtént, akkor a tanulóbból beavatott a növendékből mester lett.

A misztériumi iskolák módszere egészen más volt Krisztus megjelenése előtt és ennek utána. Erről Rudolf Steiner a János evangéliumról szóló művében ezt írja: A régi időkben a teljes beavatást csak úgy lehetett elérni, ha a fejlődés magas fokán a beavatott, az iniciátor 3 és 1/2 napi halál-szerű mély alvásba merítette a beavatandót, a fizikai világ szempontjából valósággal meg-

* Lásd Mozart: Varázsfuvola.

halasztotta, úgyhogy a beavatandó ez alatt a 3 és $\frac{1}{2}$ nap alatt nem csak szellemi és lelki, de még vitális erőit is — amelyek egyébként a test szolgálatára vannak lekötve — szellemi elmerülésre használja fel. Az ilyen állapot életveszélyes megrázkódásokkal járt s csak olyan embert lehetett kitenni ennek, aki már előzőleg sok próbát megállt s akinél megvolt a garancia, hogy ebből a radikális szellemi elmerüléséből csakugyan nagy élményeket és megvilágosodásokat tud magával hozni. S valóban! Mikor 3 és $\frac{1}{2}$ nap múlva az iniciátor felköltötte a beavatandót halál-álmából, akkor ez személyes tanúságot tehetett olyan igazságokról, amelyeket azelőtt csak másoktól tanult, most azonban maga élt át.

Rudolf Steiner folytatólagosan kifejti, hogy ezt az eljárást — a 3 és $\frac{1}{2}$ napos halál-alvással történő beavatást — Krisztus Jézus megjelenése a földön fölöslegessé tette. A 3 és $\frac{1}{2}$ napos halál-szerű alvást azóta a Krisztusból kiáradó erő helyettesítheti. A János-evangéliumból olyan hatalmas erők áradnak ki, melyek elvégzik azt az átalakítást, amit régen a 3 és $\frac{1}{2}$ napos halál-szerű alvás végzett az ember belső alkatán. Ehhez azonban Krisztus eljövételére volt szükség...

A régi beavatásban az ember élete csak hajszálon függött s a szellemi magasban járó lelket törekeny kapocs kötötte csak össze a földön maradt testével egészen. A beavató azonban, mialatt a beavatandó ebben a veszélyes állapotban, szinte hullászerűen, kiszolgáltatva feküdt, örködött felette. Lelkét kísérte lelkével, testét vigyázta. S mivel egykor ő maga is átélte ezt az élményt, ennek csontokig ható megrázkódását, s tudta, hogy milyen megismeréseknek kell belőle származnia, képes volt védeni és vezetni s mély álmából, amikor annak ideje eljött, feltámasztani őt.

Ilyen beavató... nő is lehetett.

IX.

Feltámadás.

Az újjászületésről beszélve, észrevétlenül átsiklottunk a feltámadásra. Mert az, amit az iniciátor véghez vitt tanítványával, amikor halál-szerű álmából felköltötte, több volt közönséges ébresztésnél. Ekkor ő valósággal visszahívta tanítványa lelkét a túlvilágról s érthető, ha ezt az ókorban úgy nevezték, hogy „feltámasztotta” tanítványát. S csakugyan az ókori nagy bölcsék és hősök élet-leírásaiban minden népnél találkozunk a feltámadással. Illés feltámasztotta az özvegy asszony fiát, Herakles Alkestest, Orpheus Euridikét, s még az apostolok is az első időben többször feltámasztanak halottakat.

Jogosan kérdezhetné itt valaki, hogy nem helytelen-e a beavatás utáni ébresztésre a feltámasztás szót használni, hiszen a feltámadás fogalma a teljes halállal van összekapcsolva, nem pedig a mély, halál-szerű alvással? Csak az támadhat fel, aki egészen meghalt. Az nem, aki halál-szerűen alszik csupán.

Ez valóban teljesen így is van. Csakugyan, feltámadás alatt mást értünk, mint az újjászületés előbb tárgyalt két fajtát, a reinkarnációt és a lelki újjászületést. Feltámadás azt jelenti, hogy a halálban elvesztett testet — egy tisztán szellemi állapotban eltöltött idő után — visszakapja az ember: egyesül vele. De van mégis egy momentum, ami ennek dacára is érthetővé, sőt indokolttá teszi, hogy a beavatásokkal kapcsolatban a „feltámasztás” szót használjuk. A beavatási álomba merült tanítvány csak saját erejéből nem lett volna képes felébredni. Ő a halál-szerű alvásból átsiklott volna a halálba, hogyha az iniciátor nincs segítségére a visszatérésben. Meghal biztosan, ha az iniciátor nem támasztja fel.*

A feltámadási történeteknek van még egy válfaja, ami megint más oldalról mutat analógiát Lemminkejnen feltámasztásával. Ehhez tartozik Ozirisznek és Dionysos Zagreusnak mítosza. Mindkettőnek az a lényege, hogy Oziriszt és Dionysost is megölték és feldarabolták. Oziriszt 14 darabra s tetemének minden darabját külön sírban rejtették el. Senki sem tudta, hogy ezek a sírok hol vannak. Felesége Izisz, ki egyben testvére is, zokogva járta be a földet, hogy a sírok rejtekeit fellelje s Ozirisz testét újra összeállítsa. Ozirisz később fel is támadt s többé nem lehet őt elpusztítani, Dionysost pedig Zeus — kinek fia volt — maga támasztotta fel, egybeszerkesztve ismét testének szétszórt parányait.

Ozirisz és Dionysos mítoszában — a mitológiai tanúsága szerint — az akkori hívők többet láttak, mint emberi értelemben vett beavatást: a világmindenség nagy történéseit, amelyeknek lelki és természeti oldala van. Ozirisz a fény, a nap istene. Elaprózódik, szétszóródik, sokfelé kerül, de mint egységes fényforrás, ismét feltámad és diadalmasan sugárzik. Nyilván világmindenségünk berendezése olyan, hogy nem csupán a fejlődésre törekvő embereknek, hanem egyes nagy kozmikus lényeknek is meg kell ismerkedniük azzal az élménnyel, amit az ő szempontjukból feltámadásnak lehet nevezni, ahhoz, hogy még magasabbra jussanak és még többet tehessenek hivatásuk terén, mint eddig.

Közismert az újkori materializmusnak az az állásfoglalása, hogy a feltámadási mondák és mítoszok csupán csak vágyálmok, melyeket az ember életösztöne és halálfélelme termelt ki, azonban a valóságban nyoma sincs annak, hogy az ember vagy más lény feltámadhatna, ha egyszer meghalt. A modern materializmusnak ezt az állásfoglalását, nem ebben a nyárspolgári kiadásban, hanem mélyen szántó nagyszabásúságban már kétezer évvel ezelőtt egy konkrét esetre alkalmazta Pál apostol, akkor, amikor István vértanu megkövezőihez s az első keresztények üldözőihez csatlakozott. Gondolatmenete ez volt: üldözni kell a keresztényeket, mert hazudnak és csalnak, amikor azt állítják, hogy a keresztfán meghalt Jézus nem

* Krisztus földreszállása óta, mint már említettük gyökeresen megváltozott a beavatás lefolyása.

volt ember, hanem Isten, aki halottaiból feltámadt. Ez pedig nem igaz, mert meghalni ugyan meghalt Jézus, de hogy feltámadt volna, arra nincsen semmiféle bizonyság sem.

Pál apostol később, damaszkuszi élménye után, alaposan megváltoztatta ezt a véleményét. Többször megmagyarázta, hogy Damaszkusz előtt ő egyáltalán nem volt még mérvadó annak megállapítására, hogy a húsvéti feltámadás megtörtént-e vagy nem, mert nem voltak olyan lelki észlelő szervei, melyekkel ezt az eseményt érzékelni tudta volna. Csak most ismeri fel, hogy feltámadásról az, akinek csak közönséges észlelő szervei vannak, de magasabb látó és érző képessége nincs, — époly kevéssé beszélhet, mint a süket ember egy hangverseny lefolyásáról, vagy pedig a vak a szírvány színéről.

Tudjuk, hogy Pál apostolból lett a feltámadási kérdés legnagyobb tudósa és a leveleiben tekintélyes fejezeteken keresztül fejtegette ezt. Tőle tanultuk meg, hogy mi a különbség az újjászületés és feltámadás között, továbbá, hogy az a feltámadás, ami az első húsvétkor végbement, a történelemben egyedülálló, egyetlen valami s bár misztériumi tény, de teljességgel mást tartalmaz és mást jelent, mint amit beavatások és kozmikus mítoszok jelentettek. Ezek mind, mind csak előképei voltak Golgotának: láncszemek az odavezető folyamamban.

S ennél a megállapításánál mi is megállíthatunk. Amit idáig mondtunk még szorosan hozzátartozott tárgyunkhoz, Lemminkejnen feltámadási mítoszához, — messze elkalandoznánk azonban tőle, ha bővenben rá akarnánk térni Pál apostol tanításaira: a romlandó földi test s a feltámadásban ránk váró romolhatatlan szellemi test különbségére. Ha azonban tovább fogjuk fűzni azokat a gondolatmeneteket, amelyeket a Lemminkejnen anyjáról szóló rúnó indít meg bennünk beszületésen összeszedjük azt, ami hozzá tartozik: akkor szükségképpen az apostoli hitvallás utolsó két sorával fogunk találkozni s rákényszerülünk arra, hogy e két sorra vonatkozólag valamilyen tudatos álláspontot kiharcoljunk magunknak.

Ez lesz a legnagyobb eredménye, a legértékesebb gyümölcse annak hogy a Kalevala 15-ik énekével komolyan foglalkoztunk...

X.

Sorscsapás és bánat.

Lemminkejnen feltámadási mítosza méltán fölveti bennünk egy igen komoly kérdést. Miért van az, hogy éppen Lemminkejnen részesül ilyen igazán csodateljes élményben, nem pedig mások, akik ezt sokkal inkább megérdemelnék. Miért éppen a léha Lemminkejnen éri a legnagyobb kegyelem sugara? Hiszen ő neki amúgy is nagy szerencséje volt mindenben, léhaságainak és bűneinek következményei alól mindig szerencsésen kibújt, váratlan sorscsapások pedig sosem érték. De másképpen

voit ez Ilmarinennel! Ő nem tett semmi rosszat sem és mégis nagy csapás érte őt: meghalt felesége, akiért annyit küzdött és áldozott, aki nélkül az ő élete még csak fél élet sem volt. Vejnemőjnen pedig, akinél önzetlenebb már ember nem is lehet, aki a Kalevalában csak egyetlen egyszer követ el hibát, amikor kis elbizakodottságot, belső hetykeséget enged lábrakapni lelkében, milyen keservesen lakol ezért a pici eltévelyedéséért. De különben is, teljesen megérdemeletlenül, nagy sorscsapások és keservek zúdulnak reá. Gondoljunk csak arra, amikor dereglyéje összetörik s ő hosszú ideig hanykolódik a hideg, keserű habokban s mindezt elvesztve, lelki-testi erejétől megfosztva, összetörve, világba kivert árvaként csúfságosan érkezik Észak honába alová mint hódító kérő akart bevonulni, hogy az ottani úrasszony lányát feleségül kaphassa. Ehelyett véget nem érő zokogás között ér partot s ő, — a legnagyobb hős, Kalevala legelső fia! — nem képes gátat vetni könnyei árjának, csak sír, zokog, jajgat, feltartóztathatatlanul...

(Folytatjuk a március 1-i számban.)

Szerkesztői üzenetek

Lapunk már második számában közöl a Kalevaláról — a finn testvéremzet népi hőskölte-ményéről — rolytatásos cikksorozatot, amely előreláthatólag a jövő számban fog véget érni. A Kalevalához szükséges legfontosabb tudnivalókat 1944. január 15-i számunkban a Szerkesztői Üzenetekben közöltük, — tessék ezt megegyszer elolvasni! — most csak arra hívjuk fel a figyelmet újól, hogy ez a cikksorozat szándékosan van nehezebb és könnyebb részekből összeállítva, mert azt akartuk, hogy minden olvasónk találhasson benne magának való, értékes részt. Nehéz munkába került cikksorozatunk megírása és ily módon való összeállítása. Jutalmunk az lesz, ha olvasóink épügy nem restellik a fáradságot, mint mi és szorgalmasan átböngészik az unalmasabb fejezeteket s mindaddig nem nyugosznak, amíg a nekik való és tetsző részt meg nem találják.

Felelős szerkesztő és kiadó:

GÖLLNER MÁRIA.

E jöteknysági folyóirat szerkesztősége és kiadóhivatala

FOGHÁZMISSZIÓ HELYISÉGE

Budapest, V., Markó-utca 27 földszint 6 szám.